

Kniha *The Slow Professor: Challenging the Culture of Speed in the Academy* (Pomalí profesori. Kritika kultury rychlosti v akademickém prostředí) od profesorek anglické literatury Maggie Berg a Barbary K. Seeber byla poprvé publikována na jaře roku 2016 v University of Toronto Press. Kniha je svého druhu manifestem, který chce připomenout skutečný smysl univerzitní práce a vzdělávání, obnovit radost z vědění, poznávání a dialogu. Autorky svoji práci zamýšlely jako určitou reflexi, která bude, jak se domnívaly, zajímat jen stejně smýšlející akademiky. Nepředpokládaly, že by měla nějaký širší ohlas. Kniha však měla a má nebývalý úspěch, prodalo se jí více než 22 tisíc kopií v různých formátech, zaujala publikum i mimo univerzitní prostředí a povšimla si jí populární média. Autorky se v manifestu nechaly inspirovat hnutím „slow“ a přenesly jeho principy do univerzitního prostředí. „Slow“ v akademii stejně jako ve spojení s výrobou, distribucí, konzumací potravin či odíváním je směřované ani ne tolik k lenošivé pomalosti, ale jeho cílem je odstranit z chování a jednání lidí neblahé stereotypy, zbavit je iluze spásy ze zrychlování a pokroku, a hlavně čelit konzumerizaci našeho jednání. Hnutí „slow“ je ve své podstatě hnutím politickým, protikorporátním, poukazujícím na nevratné změny kultury, životního prostředí a života vůbec. Političnost je však určitou povrchovou a snad i povrchní slupkou, primárně jde o to navrátit radost a přímou zkušenost se světem. Jde o to pochopit komplexnosti života jako takového, v posledku také obnovit vztah k sobě sama.

Kniha *Pomalí profesori* pro mnohé vyjadřuje strach ze změn vzdělávání daných radikálními procesy akademického prostředí, v němž začalo jít již pouze o výkon a takzvanou efektivitu, s nimiž jde ruku v ruce nutnost regulace a normalizace. Výkon však bývá často pochybný a efemérní, zbytečný. Se zaměřením na výkon, s novými regulacemi se vytratila skutečná spolupráce, záměrné i náhodné disputeace a sdílení, akceptování různorodých druhů dalších činností ve škole, které nejsou vždy měřitelné jednoznačným výsledkem, již vůbec ne kvantifikovatelným výsledkem, a proto se nedají snadno normalizovat. Neplacené práce a aktivity, starost o druhé však umožňují obnovu a udržitelnost, když použijeme právě jazyk dnešního univerzitního provozu. Nelze je vyloučit, neboť jsou vitální, skutečně sebezáchovné a plodné. Kritici dnešního stavu univerzit mluví o jejich mcdonaldizaci: produktů mnoho, pochybné chuti, pochybné kvality, levné a všude stejné, nadnárodní. Vyprázdněné, soustavně nadbytečné hodiny práce nad nesmyslnými, byť hodnocenými

produkty nevedou jen k personálním kolapsům akademiků, ale tento jev se citelně přenáší i na studenty.

Kniha *Pomalí profesoři* není oslavou lenosti, jak samy autorky říkají, význam slova „slow“ tedy „pomalý“, je jinde. Zpomalení znamená hlavně změnu vztahu k času, k prožívání času; text tak oslavuje staré využívání času, které by nás navrátilo k radosti, vědění a skutečné spolupráci, k starosti o to, co je naším předmětem zájmu. Obě autorky, jak samy v komentářích stále zdůrazňují, chtěly napsat knihu, která by jim samotným pomohla se nadechnout, znovu pochopit, co tato starost znamená.

Henry Martyn Floyd z *Los Angeles Book Review* knihu Maggie Berg a Barbary K. Seeber propojil s jinou symptomatickou knihou — *Slow Philosophy: Reading against Institution* (2016) od Michelle Boulous Walker. Kniha *Pomalá filozofie* není nic jiného než obrana před iluzí, že vědění lze získat rychle a rychle jej konzumovat a produkovat. Vědění je podle Michelle Boulous Walker hlavně starost, péče o druhé, filozofie se rodí z čtení, jeho předpokladem je schopnost vnímat druhé, být s druhými a vést s nimi skutečný dialog. Podobných knih, jako je *Pomalá filozofie*, v poslední době začalo přibývat a mohou se zdát módou, pouhými slovy těch, kteří již v akademii nemusí soutěžit o místa na univerzitě, o místa na slunci. Bez takové reflexe, kterou přinášejí autorky jako Maggie Berg a Barbara K. Seeber, však ztrácíme smysl našeho konání. Možná jsme v takové situaci, kterou popisuje v roce 1932 Helene Keller ve slavném článku nazvaném *Muž v kuchyni*: „Efektivní“ muž vítězoslavně zefektivňuje domácí pečení dortů, za stejnou dobu, kterou potřebuje manželka, jich upeče desetkrát tolik. Jeho produktivita ale nehledí na potřeby členů rodiny, jejich možnosti. „Efektivní muž“ proto nutí všechny členy rodiny sníst jeho nadprodukcí dortů. Následný účet za lékaře pro všechny členy rodiny, kterým je z jídla špatně, efektivitu jeho snažení zcela anuluje. A nejen to — všichni jsou otráveni nejen dorty, ale i jeho „efektivním“ jednáním a nucením. Místo naslouchání a péče — pouhá produkce.

Asi je čas začít platit účty za lékaře a psychologa.

Libuše Heczková

Ukázky z knihy *Pomalí profesoři* doplňuje jednak aktuální reflexe obou autorek, jednak přednáška Miroslava Petříčka na téma vědění, kterou přednesl při příležitosti Dne mladé vědy na Filozofické fakultě UK; domníváme se, že je takovýmto „slow“ myšlením, které přináší radost a pečuje o dialog, a tedy o druhého.